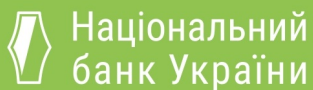

За підтримки

МУЗЕЙ
ГРОШЕЙ

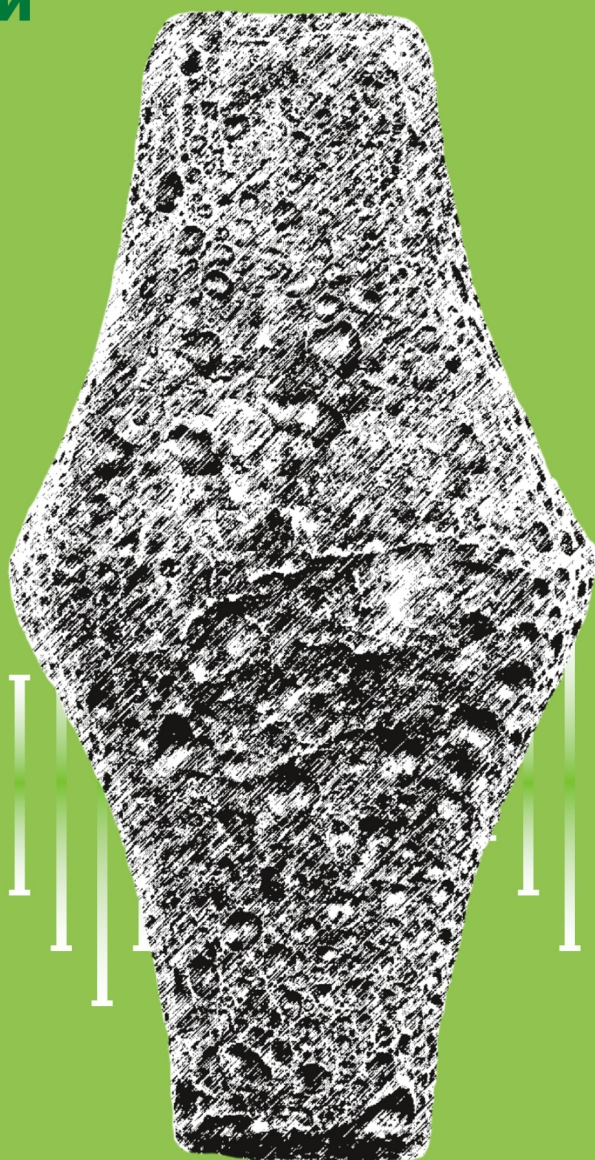

I нумізматична
щорічна конференція

"Money & Banking: гроші та банки в історії Європи"

16–18 вересня 2024 року

ТЕЗИ доповідей

м. Київ, 2024

УДК: 737.1: 930.1/902.1

ББК: 63.2

А 43

Money & Banking: гроші та банки в історії Європи: тези доповідей І нумізматичної щорічної конференції “Money & Banking: гроші та банки в історії Європи” (м. Київ, 16–18 вересня 2024 року). Київ, 2024. 256 с.

До збірника включені доповіді І нумізматичної щорічної конференції “Money & Banking: гроші та банки в історії Європи” з питань історії грошового обігу, банківської справи та банківництва, а також присвячені видатним нумізматам та нумізматичним колекціям, питанням дизайну та захисту грошових знаків.

Тези, що увійшли до збірника, можуть бути цікаві фахівцям із нумізматики, боністики, сфрагістики, історії грошового обігу та банківництва, економічної історії, археології, мистецтвознавчої експертизи та дизайну грошових знаків, музейної та бібліотечної справи тощо.

Редакційна колегія: **Бойко-Гагарін А. С.**, відповідальний редактор, доктор історичних наук, старший дослідник; **Орлик В. М.**, доктор історичних наук, професор; **Потильчак О. В.**, доктор історичних наук, професор; **Кулешов С. Г.**, доктор історичних наук, професор; **Толочко Д. В.**, кандидат історичних наук; **Індутний В. В.**, доктор історичних наук, професор; **Чуткий А. І.**, доктор історичних наук, професор; **Томазов В. В.**, доктор історичних наук, старший дослідник; **Алфьоров О. А.**, кандидат історичних наук; **Швець В. Є.**, кандидат історичних наук, професор; **Тараненко С. П.**, кандидат історичних наук; **Безпалько В. В.**, відповідальний секретар.

За достовірність наведених у публікації даних, географічних назв, власних імен, цитат та іншої інформації несуть особисту відповідальність автори тез доповідей.

©Національний банк України

We denote the archives of the specialized library of antiquity Selecta (la Bibliotheca classica Selecta (BCS), Bibliothèque et ressources documentaires of the collections of the Louvre Palace (l'École du Louvre), La Bibliothèque de la Sorbonne Nouvelle (BSN), official catalogues-websites of modern banks (Bibliothèque et Archives nationales du Québec), French-speaking scientific interdisciplinary electronic encyclopedias and archives of all continents (Persée.fr. under the patronage of Ministère de l'Éducation Nationale, French-speaking prominent Encyclopædia Universalis by status equal to English-speaking Encyclopædia Britannica), materials from multilingual portals with information on French-speaking historiography of the Bosporan Kingdom (virtual digital conglomerates of scientific bases Academia.Edu, EBSCO, JSTOR), virtual libraries of modern research institutes (National Hellenic Research Foundation), classic electronic reference books (Britannica, L'Encyclopédie canadienne), schools of Hellenistic studies (The Hellenic American Union (HAU), École française d'Athènes), open documentary bases of numismatic societies (la Société française de numismatique, La Société Royale de Numismatique de Belgique, etc.).

Thus, the impact of digitalization of ancient numismatic collections, sources and historiographical materials in France has the following results: Formation of comprehensive virtual private and museum collections; Expansion of the possibilities to preserve information on real collections; Ensuring the physical integrity of the numismatic material all along further research, development of virtual specialized libraries of numismatic historiography; Creating conditions for unlimited expansion of the Internet audience – consumers of this information, regardless of its location, origin, scientific or educational level. The digitized numismatic collections of France, given their extent size, are of particular importance for further in-depth historiographical studies on the monetary systems the Bosporan Kingdom in French-speaking scientific space and beyond.

REFERENCES

1. Babelon. E. *Traité des monnaies grecques et romaines*. [Account of Greek and Roman Coinage], Paris, Leroux, 1901 – 1933, five text volumes, 3341 pages. [In French].
2. Nicolet-Pierre. H. Numismatique grecque. [Greek Numismatics], Armand Colin, 2002-504 pages. [In French].
3. Mionnet. T. *Description de médailles antiques grecques et romaines*. [Description of ancient Greek and Roman medals.], Paris, 1806. [In French]. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k399108k>
4. Callataÿ. F. «Guerre et monnayage à l'époque hellénistique. Essai de mise en perspective suivi d'une annexe sur le monnayage de Mithridate VI Eupator». [War and coinage in the Hellenistic period. Essay of perspective followed by an appendix on the coinage of Mithridates VI Eupator] in J. Andraeu, P. Briant and R. Descat (eds.), *Économie antique. La guerre dans les économies antiques, Entretiens d'Archéologie et d'Histoire*, 5, Saint-Bertrand-de-Comminges, 2000, – 337-364 pages. [In French].
5. Callataÿ. F. *L'histoire des guerres mithridatiques vue par les monnaies*. [History of the Mithridatic wars as seen through its coins], Louvain-la-Neuve, 1997, XIII + 481 p. et 54 pl. F. [In French].
6. «L'impact monétaire de l'absorption romaine de la Mer Noire (Ier s. av. J.-C.-Ier s. apr. J.-C.)». [The monetary impact of the Roman absorption of the Black Sea]. Colloque: De Mithridate VI à Arrien de Nicomédie: changements et continuités dans le bassin de la Mer Noire (Ier s. av. J.-C.-Ier s. apr. J.-C.). Location: Paris – Université de Nanterre. Conference Dates: Mar 2-3, 2018. [In French].
7. Callataÿ. F. *The first royal coinages of Pontus (from Mithradates III to Mithradates V)*. Otto Mørkholm, Early Hellenistic Coinage. Cambridge, 2009-373 pages. [In English].

Шман Світлана

кандидат культурології

м. Київ, Україна

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРЕДМЕТІВ НУМІЗМАТИКИ

Підвищений інтерес до культурних цінностей, зокрема до предметів нумізматики, зумовив появу міждисциплінарних досліджень із використанням методів культурології, філософії, мистецтвознавства та історії, що забезпечують якісний рівень розв'язання завдань. Їх вивчення стає важливим не тільки для вузьких фахівців, але й для культурологів та мистецтвознавців, оскільки стають ґрунтовною джерельною базою для подальших досліджень.

Однією з головних умов дослідження нумізматичних об'єктів є поставлене перед дослідником завдання. У разі дослідження монети – висновок про її автентичність, установлення історичної та культурної цінності, матеріальної вартості, визначення стану збереженості тощо.

Однією з необхідних умов вдалого експертного дослідження є наявність доступу до систематизованої добірки аналогічних автентичних предметів, що досліджувались, у кількості, необхідній для аргументованих висновків. Мова йде про так звану еталонну базу. Це може бути: музейна колекція; каталоги із зображеннями та детальними описами монет; бази монет в Інтернеті; власні бази електронних зображень, що виконані з достатньою якістю для розгляду зображення у великому збільшенні.

Під час дослідження предметів нумізматики необхідне застосування усіх сучасних прикладних методів. Достовірність висновків синтезованої частини техніко-технологічних досліджень залежить від застосованих методик, повноти і якості еталонної бази та кваліфікації експерта.

Таким чином, експертиза предметів нумізматики вимагає спеціальних знань, таких як: основи ідентифікації нумізматичних предметів, що включатимуть такі фахові навички; на базі власного досвіду формування еталонної бази даних про історичні предмети за фахом; порівняльний аналіз наявного матеріалу з еталонною базою – систематизованою добіркою даних про автентичні предмети з показниками усіх можливих напрямів вивчення; техніко-технологічна експертиза об'єктів (методи візуального, метрологічного, структурного, спектрального, рентгенофлуорисцентного аналізу тощо) та технологічні особливості їх виробництва (технології лиття, карбування, комплексний штемпельний аналіз тощо); джерела надходження досліджуваного матеріалу (місце та обставини знаходження, зв'язок предмета з історичним контекстом); особливості фальсифікації предметів нумізматики, сучасні способи виготовлення підробок та їх розповсюдження.

Принципи оцінки предметів нумізматики: стан збереженості; історична та культурна цінність предметів нумізматики; матеріальна вартість; основні тенденції ринку предметів нумізматики.

Слід урахувати, що вдале експертне дослідження вимагає достатнього досвіду практичної роботи з нумізматичним матеріалом.

Крім цього, експертний висновок повинен бути всебічним, об'єктивним і достовірним, тобто суворо відповідати фактам, установленим у результаті дослідження. у цьому і полягає істинність висновку (його відповідність об'єктивній дійсності). За ступенем визначеності, висновки класифікуються на *категоричні* (безумовні – що не залежать від будь-яких умов, і умовні – залежні від достовірності фактів, що лежать в основі висновку) і *ймовірні*, що представляють собою обґрунтовані припущення, але не виключають можливості існування інших фактів.

Саме тому, значення культурологічного потенціалу експертизи предметів нумізматики набуває особливого значення, змінюючи акцент з традиційного узагальнення інформації на розвиток міждисциплінарного підходу. Завдяки цьому культура входить у систему професійних якостей експертів і дає підстави говорити про культуру експертизи. Відповідно культурологічний потенціал характеризується активним використанням експертами методології історії та теорії загальносвітової та національної культури, культурно-мистецькими знаннями, вміннями та навичками.

Отже, дослідження предметів нумізматики змінюється, набуває нових ознак і продовжує вдосконалюватися. Міждисциплінарний характер таких досліджень відповідає сучасним вимогам.

Література та джерела

1. Експертиза предметів і атрибутів: нумізматики, боністика: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» / розроб. А. С. Бойко-Гагарін. Київ: НАКККіМ, 2021. 24 с.
2. Калашнікова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей: підручник. Київ: Знання, 2006. 479 с.
3. Методичні засади експертного дослідження культурних цінностей : навчально-методичний посібник. Київ: НАКККіМ, 2010. 128 с.
4. Овчарова О. В., Яужева-Омельянчик Р. М., Сургай Л. С. Словник-довідник музейного працівника: довідкове видання. Київ: Кий, 2013. 461 с.
5. Оцінка культурних цінностей / Индутьный В. В., Чернявська Е. В., Шкляр С. М., Платонов С. М. та ін. Київ: ТОВ «АЯКС ПРІНТ», 2006. 608 с.
6. Шман С.Ю. Методологічні засади експертної діяльності в Україні. Вісник НАКККіМ. № 1. Київ, 2020. С. 19-24.

Іщенко Алла
м. Київ, Україна

УКРАЇНКА ВІД МОНЕТНОГО ДВОРУ ПОЛЬЩІ

У світовій нумізматиці формується окремий напрям, що охоплює продукцію монетних дворів світу, присвячену або пов'язану з Україною. Цей напрям отримав назву “українка”, монети з українською тематикою карбують у Канаді¹, Литві, Казахстані, та багато інших, до нього не входить продукція, виготовлена в Україні.

Перша спроба систематизувати україніку в окремому каталозі показала, що чільне місце в ній займає продукція Акціонерного товариства “Монетний двір Польщі” (пол. Mennica Polska S.A.).

Заснований у 1766 році, Монетний двір Польщі сьогодні є одним з найбільш технологічних монетних дворів світу. Його майстри опанували і успішно застосовують понад 100 технологій карбування. Технологічну досконалість продукції Монетного двору Польщі відзначено багатьма нагородами світової нумізматичної спільноти. Доповіді про нові досягнення в карбуванні монет на щорічному Технологічному форумі Всесвітнього ярмарку грошей (Берлін, Німеччина) та на The Coin Conference – 2024 р. (м. Лісабон, Португалія) є майстер-класами для кожного в цій індустрії.

Акціонерне товариство “Монетний двір Польщі” не тільки карбує монети, а й буде комерційну нерухомість, створює та обслуговує електронні платіжні системи, виготовляє державні нагороди і замовлення приватного бізнесу. Нещодавно додалися й такі напрями: виготовлення заготовок для карбованої продукції та інвестиційний – пропозиція діамантів, литих та штампованих зливків золота 999.9 проби масою від 0.25 до 1 000 г і зливків срібла 999 проби від 100 до 500 г переважно власного виробництва, а також присвячена видатним полякам – геніальному композитору Фредерику Шопену та першому очільнику відродженої Польської держави генералу Юзефу Пілсудському – лінійка золотих та срібних інвестиційних монет.

Монетний двір Польщі – виробник обігових та колекційних монет, емітованих Національним банком Польщі, закордонними центробанками та емісійними установами. Починаючи з 1990 року тут викарбувано 30 млрд обігових монет. Кожні 15 секунд з одного преса виходить 15 монет, а річна потужність становить 3 млрд монеталічних монет та 1 млрд біметалевих. Монетний двір Польщі прийшов на нумізматичний ринок України у 2006 році, коли була укладена дистриб'юторська угода з Райффайзен банком Аваль.

Монети, викарбувані у Варшаві, швидко переходили до приватних колекцій українців, стали бажаними подарунками до різних свят. Згодом офіційними дистриб'юторами монет із

¹ Бойко-Гагарін А., Загребя М. Україністика. Іноземні монети, присвячені Україні (каталог). Канада. Журнал “Нумізматики і фалеристика”. № 1 (109). Київ, 2024. С. 20-22.